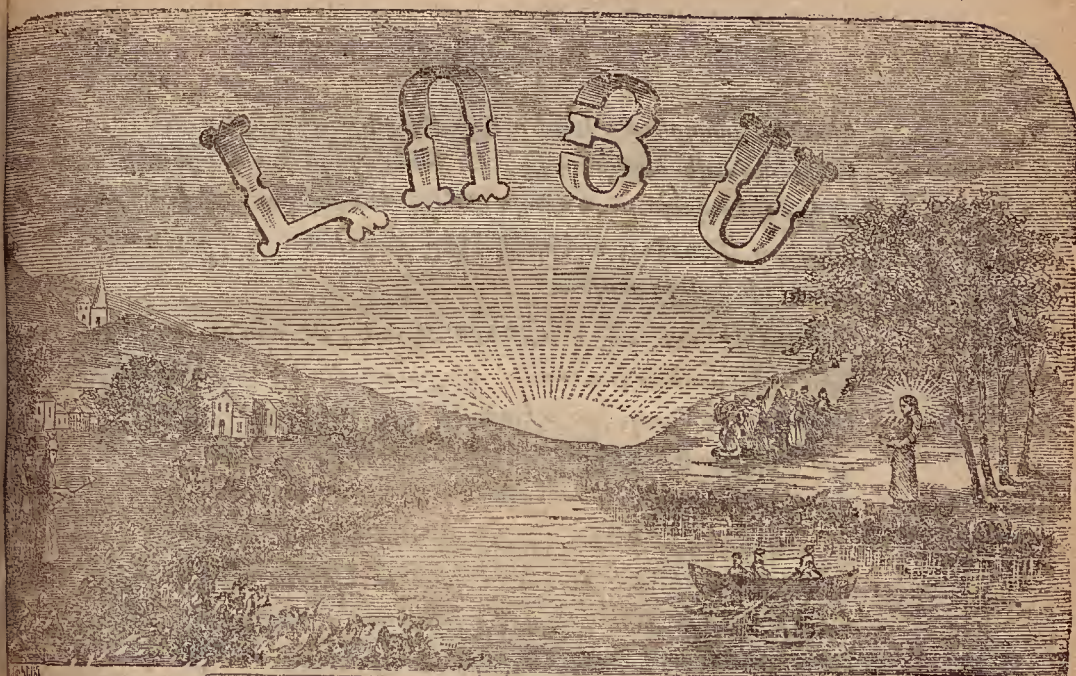

ԵՍ ԼՈՅՍ ՅԱՇԽԱՐՀ ԵԿԻ

Ի ՏԱՐԻ ՇՐՉԱՆ Դ. ԹԻԻ ԻԱ. 1876 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 22 ՉՈՐԵՔՉԱՐԹԻ

Ա Չ Գ Ա Յ Ի Ն

ՄԻԼԼԵԹԻՄԻՋԻՆ ԲԱՐԱ ԻԼԻ ԹԵԳԱՏԵԹԻՄԻՆ ԲՈՒՍՈՒՍՈՒ

Միլլէթիմիդին մատուտի վէ մանէվի սուրէթտէ նէ տէրէճէ շանանը թէէն
 փլիք պիւր հալտէ պուլունտուղու, վէ պուլուն սէպէպի ապիւնէսի խէ իլմ ու ֆիւ
 լուն վէ սայիրէնին հիւանիւ թէրազզը վէ թէվէսիւիւ մատուտիննէ զայէթ աղ
 չալըլըմասը քէյֆիէթի օլտուղու թարիֆէ հաճէթ տէյիլ տիր :
 Հանիւ մունթաղամ մէքթէպլէրիմիզ, հանիւ Բիլիսէլէրիմիզին զկյնէթ վէ

հիւսնիւ խաարէսի : Կէրէք Այլ Բէն Գի՛մ վէ կէրէք Քերա-
հանա-Նիւն վէ սայիրէ Էօրէնէն չօճուղար վէ թալէպէլէ-
րիմիղ լիեադաթլը վէ մալիւմաթլը հօճալարա մալի՞ք մի
սիրլէր : Մէղքիւր հօճալար էկէր վար խէ , Էմրի թասյ-
եիւղլէրի նանըլ տըր :

Իշթէ պու տուր մուհլմմ մէսէլէ , վէ պունուն կիպի
տիր ալէլ ումում րուհպան կիւրուհումաղուն թէֆթիշի
ահվալը : Պունար իլէ պերապէր տայիմա հէր միլլէթէ լա-
զըմ տըրլար Սանաաթլար վէ Սանաաթիւարլար , Էէնի վէ միւ-
ֆիտ Իճապլար վէ Մահիպլէր :

Պիր թարաֆտան պունլարըն ուղրունա միլլէթիմիղին
քէմալի խահիշ իլէ ճահա ու ղայրէթ էթմէսի Էլէմիլէթի
տիւշիւնիւլաթիւքտէ թարաֆը տիկէրտէն ֆիլխէ վէ Մէք-
թէպլէրիմիղին խալահը հալլարը քիւլիւէթիւ աղճէյէ միւհ-
թաճ պուլլնտուղու իլէ , իշպու նադու աղճէնին գըլէթի
ֆիքրիմիղէ կէլէճէք , վէ պունա ղայլէթ ուկուն պիր չարէ
օլմագ իւղրէ կիւղէրան էտէն շէհրը Թըշլինի սանինին 26 ի
կիւնիւ թէճէմիւ էտէն Բնդ-հանուր Ժողովքա ճէրիտէմիղ
միւտիւրիւ թարաֆընտան աթրտէքի թէքիֆ թագտիմ
օլունուպ վէ թիւրքճէ օղուեանլարըմըղա մալիւմաթ վէր-
մէք իշիւն մուլթաասար սուրէթտէ պուրատա տէրճինէ միւ-
սարաաթ գըլլնտը :

Իշտէ պունուն վէ չալըլան միլլէթիմիղին պէհէր պա-
լիլ ֆէրտի , կիւնտէ պիր եալուտ հաֆթատա 10 բարա
իհտա վէ իյֆա էտէպիլի՞ր մի եօղաա էտէմէղ մի : Պիղճէ
պու սիււլա քիմնէ եօղ տէլէմէլ :

Պու օն բարա հէր նէ դասար պէօլիւք պիր մէպլալ
տէլիլ խէ տէ՛ էյէր սուրէթի միւթէվալիյէտէ հաֆթա
պէ հաֆթա թօրանմըղա տէվում օլունաա սէնէյի վահէտէ

զարֆընտա 13,000,000 զուրուշ միլիոնների հասըլ օրապիլիք ։
Թիւրքիտուլը Հայրարընըն առէտի 2 1/2-3 միլիոնա
թէճապուղ էաէր խէ տէ քէյֆիտիլէք վէ ֆապըրըդ եա-
խօտ սայիր նէյլ ա նէյլ հադդըր սէպէպլէրէ մէտնի , պու-
նուն եալընըդ պիր միլիօնունու դապուլ էտիպ , իշթէ պու-
պիր միլիօն պէհէր հաֆթա մէդքիւր 10 բարա վէրկէյի
թէտիյէ էթտիքտէ պիր սէնէ զարֆընտա 13,000,000 վէ-
օն սէնէ զարֆընտա 130,000,000 զուրուշ հասըլ օրուօր ։
Տեվսուֆ

Ի ՍԳԱԼ Ի ՄԱՀ

ՄԱՏԹԻՈՍԻ ԱՅՎԱՏԵԱՆ

Եւ արդարեւ ինչ է մարդուն կեանքը եթէ ոչ երազ
մի խաբուսիկ , ստուեր մի անհետ , դեռ մի սրբեմայ
ժողիկ մի վաղանցիկ ։

Կը ծնի նա որպէս զբոյս , դարձան քաղցր հողմունք
հազիւ թէ կը շնչեն . կզգայ թէ բան մ'է , կը խորհի թէ
կապրի և ահա մահուան խորշակն կը համի բոցակէղ ,
կը խամբէ զնա դեռ իւր կենաց առաջին ընթացքին մէջ ,
դեռ իւր բնին վրայ նոր ծըած , փոքր մի ևս և ահա ոչ ևս
է նա ։

Առուակ մ'է նա ականակիտ որ լեռներու , ձորերու ,
մարդերու , բուրաստաններու և ծառաստաններու մէջէն
անցներով կ'երթայ , վերջապէս դերեզմանին լոխն և անե-
ղբր անդունդին մէջ թաղուելու ։

Այսպէս և Այլատեան , գնոյ հանգչելու հոն ուր

չեն հասնիր ապականիչ ձեռքեր և որուն սրբազան լու-
թիւնը չեն կրնար վրդովել այս աշխարհի յուզմունք . գը-
նաց նա անցանել դռնէ՝ որ ընդ երկինս և ընդ աշխարհ .
գնաց նա հանդիստ առնուիւր աշխատութիւններէն , կըն-
քեց իւր կենաց ընթացքն . մեռան , բայց կ'ապրի միշտ և
պիտի ապրի յաւերժ :

Սա ուզեց իւր Հայրենեաց ծառայել , մի միջոց ու-
զեց ընտրել , մի գրադէտ լինել , և եղև . արդարև լա-
ւագոյն միջոց որով կրնար նա պաշտպան կանգնիլ Ազգին
իրաւանց : Առիթն ներկայացաւ , մի խնդիր յուզեցաւ Ազ-
գային և ահա յաստարեզ իջաւ Սյվատեան , տեսաւ թէ
Հայրենեաց դատն արդար է , պաշտպանեց զայն , ճշմար-
տութեան զէնքերով վառեալ , նորա պատերազմն պատե-
րազմեցաւ և մեռան դիւցազնաբար ի ճակատու , զո՛հ տա-
լով զանձն ի պաշտպանութիւն Ազգին :

Ո՛ր Հայն է այն որուն սիրտը չի յուզի ի տեսիլ մի այս-
պիսի ազնուական գործոց :

Հայեր ,

Թո՛ղ ձեր սրտերուն մէջ անջինջ տառերով արձանագ-
րուի Սյվատեանի անունն , թո՛ղ Հայ պատմութեան մէջ մի
նշանաւոր տեղ գրաւէ նա և թո՛ղ ամեն բերան գովու-
թեամբ կարգայ Նորա անունն :

Չը մեռնիր դու Մանթէոս , այլ կ'ապրիս և պիտի ապ-
րիս մեր յիշողութեան մէջ . մի հետաքրքիր ոք կամ հնա-
խոյզ՝ երբ դայ Հայ պատմութիւնը թղթատել , Գո անու-
նըն պիտի տեսնայ հոն յայտ բան . « Մեռաւ Սյվատեան վա-
սըն Հայրենեաց » :

Երանի՛ թէ տեսնէի և Գո շիրիմն քանդակեալ յայտ
բան , որպէս երբեմն Թէրմոփիլի դիւցազանց մահարձա-
նըն . « Անցորդ , գնա՛ , ըսէ՛ Հայաստան թէ մեռայ եւ հոս

իմ Հայրենեացս նուիրական իրաւունքն պաշտպանելոյ հա-
մար » :

1876 Դեկտեմբեր 20

Յ. Թ. ԱՐԱՄԵԱՆ

ի Գատը գիւղ

Աշակերտ Պէրպիւեան Վարժարանի

ՆՐԱԽՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽԱՅՐԻՒՆ

Առ Ամեն-Երիւնեան Հայրիկ

(Շարունակութիւն եւ վերջ տես թիւ ԺԹ.)

Հայրիկ , Ազգն իւր ուրիշ աղէտներէն զատ , ունի նաեւ
կրօնական բաժանման աղէտն ալ , որ նուազ ցաւ չ'ազդեր ամեն
ճշմարիտ Հայոց , աղէտ մ'է այս , որոյ պատճառ օտար որսոր-
դին խարէական խորամանկութիւնն եւ մէրազնէից պարզամտու-
թիւնն կամ տգիտութիւնն է , որով շատ գիւրաւ կիկնան թշնամ-
ւոյն պատրաստած դակարդը , կարծելով այնու թէ՛ մարդ կըրօ-
նափոխութեամբ , կամ լաւ եւս է ասել , հոս կամ հոն է Քրի-
ստոսը (Մատթ. ԻԴ Գլ. 23 համար) սկզբունքով կրնայ փր-
կուիլ . առանց յիշելու Արքայութիւնն Աստուծոյ 'ի ներքս 'ի ձեզ
ե (Լուկ. ԺԷ Գլ. 21 համար) ճշմարտութիւնը :

Սորա դարմանը մեր Ազգայնոց լուսաւորութիւնը պիտի լի-
նի թէ եւ , սակայն այս առթիւ թէ՛ Հայկական Եկեղեցւոյ ան-
դամոց , եւ թէ՛ ի նմանէ հերձեալ ազգայնոց (մանաւանդ բողո-
քականաց) միտքն , կամ որ նոյն է համոզումնը կրօնական ինչ
ինչ խնդրոց նկատմամբ շփոթած լինելով , նուազ օգտակար չը
լինիր , նոյն կրօնական վէճերն եւ տարբերութիւնները լուսա-
բանող , եւ Հայկական Եկեղեցւոյ վսեմութիւնն ու ուղղափա-
ռութիւնը հաստատող գրքոյկի մը հեղինակութիւնն ալ , մանա-
ւանդ երբ Ձեր Սրբազնութեան գրչին արդիւնքն ըլլայ այն , Ձեր
որ ունեցած հայրենասիրական ոգւովդ եւ հմտալից տաղանդովդ ,
ի դաւառս մանաւանդ , մասնաւոր մի համակրութիւն ստացած
էք նոյն իսկ մեր հերձեալ եղբայրներէն անգամ :

Հայրիկ , քաջ համոզուած ենք որ դուք ձեր թանկագին կե-
նաց մէջ մի վայրկեանը կը սիրէք յօգուտ Ազգին նուիրել , եւ
չիք ինչ օգտակար , որ Ձեր ուշադրութիւնը գրաւած եւ անով
Ազգին օգուտ մ'ընձեռնած չի լինի . եւ քանզի Դուք Ձեր կե-

նոց մեծ մասը հեղինակութեամբը կանցունէր, հեղինակութիւնը որք ինչպէս խմբագրին մեծ փառք եւ պատիւ կը բերեն եւ ընթերցողին ալ շինութիւն, մեծ բարեք ըրած կ'ըլլայ Սրբազնութիւնը Ազգին եւ Նկեղեցւոյ, եթէ բարեհաճի այսպիսի բազմութեան երկասիրութեան մը համար աշխատութիւն չը խնայել, եւ մեք քաջայայտ եմք որ Ազգին եւ Նկեղեցւոյ օգտակար այսպիսի երկասիրութեան մ'ալ իւր Մեկենաւը կրնայ գտնել, եւ Ձեր նախորդ հեղինակութեանց զլուր-գործոցը լինելու բազդին արժանանալ :

Եւ արդ՝ Սրբազնն Տէր, Հայուն այս ամենացանկալի բաղձանաջը համար մեր նուանտութիւնը թարգման կանգնելով առ Ձեզ խոնարհաբար կը հրաւիրեմք Ձեր ունիւցրութիւնը առ այս, որով Ձեր արդէն վայելած մեծ սիրոյն եւ արժանեաց վրայ, մի նոր երախտագրտական զգացում ալ պիտի ներշնչէք առ Ազգն : Ընդ որս նաեւ պատիւ պիտի ունենայ համբուրիւ Ս. Աջոյդ Մնալ անճառէր առ Ազգն եւ առ Սրբազնութիւնը :

յԱԿԸ 1876 Նոյեմբեր 15

Գ. ՍԱՐԸԵԱՆ

ՊԱՆՏՐՄԱ

ԳՊՐՈՑԱՇԷՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

... ՄԻԷԼԼՓ,

Կէչնդէրաէ Պանտրմայր թէչրիֆը վարալէրինտէ հաբիբդէաէկեան ժողովուրդ-ուսմուզուն գաթիէն արդու վէ նիյազլարը իւզրէ եանմըչ, քիւլ օլմուչ Ս. Աստուածածին Նկեղեցիմիդին ինչաւը իչին պատէլ թէսէլլի՝ Էհալլիլի թէչլիդ պոյուրուպ պիր իլի սաաթ զարֆընտա (30,000) օթուլլ պին դըչա. միւթէճավուզ պիր հոնգա նաւութիւն ճէտլէլի հուսուլէ կէթիրմիչ օլտուդունուզ հաղըգաթէն շահանը թէչէքբիւր վէ մահմէտէթ սայըլաճաղընա զէրրէ դատար շիւքհէ եօզ արը :

Վէ տախի հաղըրունը մէճլիպը ումումի մէվաճէ.

հէսկնտէ մալիւմինիլ օլուպ միւհստի պուլունտուզում միւֆիտ վէ մուհիմմ Դպրոցաշէն Ընկերութիւնըմըզըն պիր դըթա նիզամնամէսինի պատէլ միւթալէա ճիւմէնին րէյ ու խօշնուտիյէթլէրի ճէլպ վէ թէէքիտէն շէրհ ու թատտիգ օլունմոնշ : Վազաա էվվէլճէ պաղը հասուտըն վուգու պուլտուդլարը ճիհէթլէ պիր աղ միւտտէթ թա աթիլ գալմըշ իտի իտէ տէ , օլ պապտէ տախի վաղ իֆէի նազիֆէի մուգատտէսէնիլի թէմամի իլէ իֆա իլլէյուպ , պու հիմմէթը ճիհանդըյմէթը բէտէրանէլէրի վաղըթա սը իլէ էլհամաիւլլահ մէզքիւր ընկերութիւնըմըզըն նիյէթը իալիսը մագոտտը ալիսինէ սէրմուի դուսուր պըրագմանուպ , իպատուլլահ աշքընա թէշմիրը սաղը զայլ ըլթ օլունմագտա աըր , տէվամ իալլմէքտէ տիր :

Պատէ վուգուի աղիմէթը վէլիւննամիլլէրինտէ , մէզքիւր Ընկերութիւնումուզըն նիզամնամէսինին պիր բէսմի Աւաջնորդական Տեղապահ Յաղիլլէթլու Տ. Ա. դամ էֆէնտիյէ թագաիմ օլունմուշ , վէ էֆէնտիի միւշարիլլէյհին օրհնութիւնունը շամիլ պիր դըթա թահրիւրաթը պախշը հայաթլէրի իլէ պէրապէր պու վիճակլուր հանդանակութիւնա չըգըմագ իւզրէ պըրը պըրը թավսիյէնամէլէրինէ նայիլ օլմուշ իտիք . վէ պու տէֆա միւշարիլլէյհ Տ. Ա. դամ էֆէնտի հաւաքիլ թայեին օլունան Արթ. Տ. Պօղոս Հայըր Պաղըքէսէր ճիւլարլարընա եինէ թավսիյէի մախսուսէ իլէ հանդանակութիւնա կէօն տէրտիլինտէ . ապա եաղմուրլըզ , չիղմէ , հէյպէ , եանի էտէվլմթը րահիէ իհտա վէ միւթէվէճճիհ պույուրմուշլար , վէ ալտէթլինտէ տախի եինէ պիր չուհա վերարկու իհսան իլլէմիշլէր տիր :

Դպրոցաշէն Ընկերութիւնըմըզըն Մէճիտիյէ չէյընըլիք վէ իւշ դըուշլըզ իյանէ պիլլէթլէրինտէն հաւաքիլ

Արժ. Տ. Պօղոս Հայրեն միւթէմատիան տէօրթ պէշ այ տէվամէրի իլէ, Մահալըճ, վէ Բերմաստը-Ֆատապա, վէ Էտինճիկ, վէ Լըմէնի-Քէօյ, վէ Գըրդ-աղաճ, վէ Պերկամա, վէ Գընդդ իշ պու գասապա վէ գարիյէլէրտէն (8000) սէքիդ պին դըշա. գարիպ խանէ հասըլ օլմուշ տուր: Պալըքէսէր միլէթտաշլարըմըզ էհալիսի իսէ իշ ս. ա. խանէյէ տէվամբ թամ իյլէմէքտէ օլտուգլարընտան, թէճէմիւ օլունան խանէի նադտիյէյի տախի գարիպէն իլան իյլէյէճէյիդ տիր:

Պանտրմանըն իհրադ օլունան ֆիլիսէ վէ մէքթէպի եալընըզ Պանտրմալըլարըն օլմաեըպ, անճադ ճիւմլէ Հայ խամի թաշըեան գարընտաշլարըմըզըն տախի հադգլարը օլտուղու կիպի, շու զուլմէթը ճէհալէթտէ ճէվէլան իտէն օլ պի կիւնահ չօճուգլար ճիւմլէմիդին էվլատլարը տըր, վէ պու ինքեար գապուլ իթմէզ պիր քէյֆիյէթ օլմաշլէ աթֆալը իպատուլլահա լահմ ու մէրհամէթ իտէրէք վէ ճըլարըն իլմ ու թէգատաիւմէրինէ էզ տիլ ու ճան տըղու իյլէյէրէք պու կիւն իհթիեաճ ու միւհթաճը պուլունատուղումուզ պիր մէքթէպին ինշասը իշին հան գանակուլթիւնա չըգաճադ օլան Արժ. Տ. Պօղոս Մազլըմ եանըն եէտինտէ պուլունան Մէճիտիյէ չէյրէքլիյի իեանէ պիլէթլէրտէն ճիւմլէնին ճէօմէրտանէ ախզ ու գապուլ իյլէմէլէրինի թէէքիտէն ըիճա վէ նիյազ իյլէրիզ:

... Միւէլլիֆ, իշ պու վերադաի աճիգանէմին զիքրինէ միւթալէաթը ալիլերի իլէ պէրապէր լութֆէն տէրճինէ հիմմէթ պուլըլումասը թէմէննի իտէրիմ:

1876 Դեկտեմբեր 6

Պալը-Քէսէր

Միւէսսիսը

Դպրոցաչէն Ընկերութիւն
Յ. Գ. Տեմիսեան

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ ԳՕՆՖԵՐԱՆՍ

Բազար էր թէսի կիւնիւ տէօրտիւնճի Գօնֆերանս թէք-
րար Թէրսանէի Ամիրէ տայիրէսինտէ թէճէմմիւ ի թմիշ տիր :
Գօնֆերանսն պու կիտիշի, շիմտիքի հալ է յի պիր նէ թիճէ
էլէ կէթիրմէքտէն ի պարէթ տիր, վէ շիմտիյէ տէկին Տէվ-
էթը Օսմանիյէ մուրախիսապարը դարշուք թէքլիֆէրտէ
պուլունմամըշլար տըր :

Պու տէօրթ իճթիմատէ էճնէպի մուրախիսապարը թա-
րաֆընտան թադտիմ օլունան բրօկրաքնն հէր լպիր նօգ-
թալարըն իւզէրինէ պըրճա միւզաքէրէ էյլէյէրէք՝ ըրիվալ-
էթ օլունտըղընա կէօրէ, իշպու թէքլիֆաթ բրօկրամը չօգ-
հաֆիֆիշմիշ տիր :

Թէմին օլունտըղընա կէօրէ, պու իճթիմալէրտէ խայ-
ըրը պիր նէ թէճէ հասըլ օլունուպ սուլհրէրվէր պիր թա-
վըր ու մուամէլէ միւշահէտէ օլունմագտա տըր :

Ինշալլահ Հազթէալա ֆաքըր ֆուքարանըն սէսի-
նի իշիտիպ ինայէթ պախշ խոտէրէք, պու մէշադաթ վէ սէ-
րէնճամ կիւնլերի կիւզէլ վէ գատէմլի կիւնլերէ թէպտիլ
իյլէյէճէք :

ՓՐԻՓԱՐԱՆԸՆ ՀԱՆԻ

Պու սօն կիւնլէրտէ ազչէլէրին թարադդի վէ թէտէն-
նի իթմէք, վէ գատիմ պիր բիացատա դալմատըղը սէպէ-
պլնտէն էթմէքճիլէր, գատապլար, պադգալլար վէ սայիր
պու կիպի էսնաֆլար քէնտի էլինտէքի օլան զահրէի սագ-
լամնքտա, վէ գայմէ ազճէ սէպէպ թուլմարագ ֆըրլագ-
ֆիաթլար իստէմէքտէ տիրլէր, վէ պիգլիմ ինսաֆսըղ մնտ-

րապաղարըմը հէր պիր նէվի մաթահընըն իքի գաթընը
թալէպ էթմէքաէ տիրէր :

Պէ չարէ վէ ֆուգարա ահա ի հասպ էլ զահրուր , բա-
րասը վար եօգ , պագգալ վէ գասապ թէֆթերինէ զէմմի
իլէ դայտ օլունմագտա , վէ եախօտ բարասը եէտինտէ ի-
քէն , պու գայմէ աքճէ տիր աէյէրէք , պէշ ալթը զրուշ-
լուգ շէյէ օն , օն իքի զրուշ իստէմէքտէ տիրլէր , վէ ֆա-
քըր ֆուգարէ պու զալըմ ատամլէրին էլինտէ եէսիր վէ բէ-
րուշան գալմիշ :

Փուքարանըն պու սէֆիլ հալինէ , վէ բէրուշանլըղընա
խմտառ վէ պու ույրունըղըղըն էօնիւնիւ արմագ իչին , բէ-
ճա վէ նիեաղլէ Հիւքիւմէթը Սէնիլ յէնիւն վէ Շէհիր էմանէ-
թինին նաղարը տիրգաթընը տավէթ իտէրիլ :

ՄԻԼԼԵԹ ԱՍՔԵՐԻ

Մէմուլիքի Շահանէնին հէման հէր վիլայէթինտէ օլ-
տուղը վէ պաշլանտըղը կիպի , Տէրսատտէթտէ տախի միլ-
լէթ ապքերի թապուրլարընըն թէշքիլինէ միւ սաատէի սէ-
նիյէ սուտուր իթմիշ օլմաղլա , կէչէն հաֆտատան պէրու
Սուլթան Պայաղիտ մէյտանընտա քեալին Միտաֆիր խանէի
Ումոււմիտէ պազը գէվաթը միւթէպէրէտէն խպարէթ օլա-
րագ « Ասաքիրը միլիյէ ճէմիյէթի » նամըլլա պիր ճէմիյ-
յէթ թէշքիլ օլունմուշ Զիայ պէյ գօմանտապը թահթըն-
տա , վէ պու ճէմիյէթի միլլէթիւմ-գտէն ազա նասպ
օլունմուշ տըր , Դաղաշէան Յակոբ էֆէնտի , վէ կէ-
րէք իսլամ վէ խրիսթիան Օսմանլը նամը ըլան միլլէթ ա-
քէրի եաղըլմաքտա տըր :

Պու կիպի , Գումգարու վէ Եէնի գարուտա ֆալիաղ-
եան էֆէնտիլէրին թահթը գօմանտապընտա պիր տէֆտէր

աչըմը աբը , վէ իւք պաշտաքէնտուլէրինի եագարագ զոյ-
րէթ վէ ճահա իթմէքտէ տիրէր . վաթան վէ միւք մուհա-
ֆագասընա խըսմէթ իթմէկէ :

Միլէթ աւքերի թալմի ճումա վէ Բագար կլան-
լէրէ դարար օլունմուշտըր . պունլարն էլպիսէլէրի Մանաւ
վէ եախօտ ճէզայիր աւքերլէրինին էլպիսէսի պիլլամնտէ
վէ ըէնկինտէ օլաճաղը իշտուլմիշ տիր :

ԳԱՆՈՒՆՈՒ ԷՍԱՍԻ ԵՐԻՄԵԼԻՑԻ ՏԵՎԼԵԹԻ ՕՍԵՆԵԹԵ

(Լոյսըն Ի. Ինճի Գիւսիսիստէն պագըյէ)

ՀԻՅԵԹԻ ԱՆԱՆ

60. Մատտէ — Հէյեթթի տեանըն ըշխի վէ աղաւը , հիհայէթ
մրդտարը հէյեթթի մէպուտան աղաւընըն սիւլիւտու մրդտարընը
թէճալուգ իթմէմէք իւզրէ , տօղրուտան տօղրուտա թարաֆը
հագրէթի Բատիշահիտէն նամալ օլունուր :

61. Մատտէ — Հէյեթթի տեանէ աղա թայէլն օլունապիլմէք
իլին , ասար ու տֆալը , ումումուն վուսուգ ու իթիմատընա
շտեան , վէ ումուրու տէվլէթտէ խըսմաթը մէմտուճէսի մէսպուգ
վէ միւթէարրիֆ գէվաթտան օլմագ , վէ գըրգ եաշընտան աշաղը
պսւլունմամագ լաղըմ տըր :

62. Մատտէ — Հէյեթթի տեան աղալըրը դայտը հայաթ իլէ տիր
Պու մէմուրլիցէթլէրէ Վիւքէլալըգ , վէ Վալիլիք , վէ օրտու Միւ-
շիլլիլի , վէ Գաղասքէրլիք , վէ Ելիլիք , վէ Բաթրիլիք , վէ Խա-
խամպաշըլըգ մէմուրլիցէթլիտէ պուլունմուշ օլան մաղուլինտէն ,
վէ պէրրի վէ պահրի ֆէրիզանտան , վէ սըֆաթը լաղըմէյի ճաֆի
սայլը գէվաթտան միւնասիպլէրի թայէլն օլունուր : Քէնտի թա-
լէպլէրի իյէ տէվլէթճէ սայիր մէմուրլիցէթլէ թայէլն օլունանդար
աղալըգ մէմուրլիցէթլիտէն սագիթ օլուրլար :

63. Մատտէ — Հէյեթթի տեանըն , աղալըգ մաաշը , Հէհրիյէ ծն
պլն դուրուշ տուր : Պաշգա պիր համ իլէ խաղինտէն մուաւ-
ղաֆ օլան աղանըն մաաշ ու թայիլինի , էկէր ծն պլն դուրուշ-

տան տուն իսէ , օլ մրգտարա իսլաղ օլունուր , վէ էկէր օն պին ղուրուշ վէ եա զիեատէ իսէ , իսլաղ օլունուր :

64. Մատտէ — Հէյեթթի աեան , հէյեթթի մէպուսանտէն վիրիւլէն գալանիյն վէ միւվաղէնէ լայիհալարընը թէտղըզ իլէ , էկէր պունլարտա էսասէն ումուրը տինիյէյէ , վէ զաթը հագրէթի Բասիշահինին հուգուզը տէնիյէսինէ , վէ հուրրիյէթէ , վէ Գանուընը էսասի աճքեամընա , վէ տէվլէթին թէմամիյէթի միւքիյէսինէ , վէ մէմլէքէթին էմնիյէթի տախիլիյէսինէ , վէ վաթանըն էսպասը մուտաֆաա վէ մուհաֆաղասընա , վէ ատապը ումումիյէյէ խաւէլ վէրիւր պիր շէյ կէօրիւր իսէ , միւթալաասընըն իլավէսիյէ , եա գաթիէն ըէտա , վէ եախօտ թատիլ ու թասիհ օլունմաղ իւզըէ , հէյեթթի մէպուսանտէ իատէ իտէր , վէ գապուլ իթտիկի լաիհալարը թաստիգ իլէ , մագամը Սատարէթէ թագաթիս իտէր :

ՀԷՅԵԹԻ ՄԷՊՈՒՍԱՆ

65. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսանըն մրգտարը ազասը , թէպասի Օսմանիէտէն հէր 50 պին նուֆուսը զիւքուրտէ պիր նէֆէր օլմաղ իթիպարըլլա , թէրթիպ օլունուր :

66. Մատտէ — Էմրի ինթիխապ , բէյի խէֆի գախէսի իւզէրիւնէ , միւէսսէս տիր : Սուրէթի իճրասը , գանօնը մախսուս իլէ թայիին օլունմաղ տըր :

67. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսան ազալըղըլլա հիւքիւմէթ մէմուրիյէթի , պիր զաթ էօհտէսինտէ իճթիմա իտէմէզ , Ֆագաթ , վիւքէլատան ինթիխապ օլունանլարըն ազալըղը մէճաղ տըր : Վէ սայիր մէմուրինտէն պիրի մէպուսուղա ինթիխապ օլունուր իսէ , գապուլ իտիպ իթմէմէք , եէտի ինթիխարընտա տըր , ֆագաթ , գապուլ իթտիկի հալտէ , մէմուրիյէթինտէն ինֆիխալ իտէր :

68. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսան իշին ազալըղա ինթիխապը ճայիզ օլմանսնլար չունլար տըր . էվլէլա թէպապի տէվլէթի Աւլիյէտէն օլման , սանիյէն նիզամը մախսուս մուճիպինճէ մուվագգաթէն իըտմէթի էճնէսիյէ ինթիխաղընը հայիզ օլան , սաւլան թիւրքճէ պիլմէյէն , բապիէն 30 կաշընը իքմալ իթմէյէն , խամիսէն հիյնի ինթիխապտա պիր քիմսէնին իըտմէթքեարըղընտա պուլունան , սաուխէն իֆլաս իլէ մահքիւմ օլուպ տա , իյատէյի իթիպար իթմէյէն , սապիէն սույի աշվալ իլէ միւշթէհիր օլան , սամինէն մահճուրիյէթինէ հիւքմի լահաղդ օլուպ տա ,

Ֆէքքի հիւճըր խորմեյէն , թասիան հուգուգու մէտէնիյեւտէն սաղըթ օլունչ օլան , աշիրէն թապիյէթի էճնէպիեւ խոտասարն , տա պուլունան քիմսէլէր տիր : Պունլար մէպուս օլամաղլար , Տէօրթ սէնէտէն սօնրա իճրա օլունաճադ ինթիխապլարտա , մէպուս օլմադ իչին թիւրքճէ օգուճապ , վէ միւմքին մէրթէպէ հազմադ տաիւի շարթ օլաճապ տըր :

69. Մատտէ — Մէպուսան ինթիխապլ ումումիւր , տէօրթ սէնէտէ պիր քէրրէ իճրա օլունուր , վէ հէր մէպուսան միւտտէթի մէմուրիյէթի տէօրթ սէնէտէն իպարէթ օլուպ , Փազարթ , թէքրար ինթիխապ օլունաճադ ճալիւ տիր :

70. Մատտէ — Մէպուսլարն ինթիխապլ ումումիւրն , հէյի , թին մէպուսի իճթիմաի օլան Թըշլիւնիսանիտէն , լաադալ տէօրթ մահ մուգատտէմ պաշլանըր :

71. Մատտէ — Հէյիէթի մէպուսան ազասընրն հէր պիրի , քէնս տինի ինթիխապ իտէն տայիրէյին ալըճա վէքիւ օլմահըպ , ումում Օսմանըլարն վէքիւ հիւքմիւնտէ տիր :

72. Մատտէ — Միւնթիխապլ ինթիխապ իտէքլէրի մէպուսալարը մէսուս օլուգլարը տայիրէյի վիւայէթ էհալիսիւնտէն ինթիխապ իթմէկէ մէճպուր տըրար :

73. Մատտէ — Պա իրատէյի Սէնիյէ , հէյիէթի մէպուսան Փէսի իլէ տաղըլտըր հալտէ , նիհայէթ ալթը այտա միւճթէմի օլմադ իւզրէ , ումում մէպուսանըն միւճէտտէտէն ինթիխապընա պաշլանըլաճապ տըր :

74. Մատտէ — Հէյիէթի մէպուսան ազասընտան պիրի վէֆարթ իտէր , վէ եա էսպապը հիճրիյէյի մէշրուստան պիրինէ տիւշար օլուր , վէ եա պիր ուգուն միւտտէթաէ մէճլիտէ տէվամ իթմէզ , վէ եալիսու իսթիֆա իտէր , վէ եա մահքիւմիյէթ , վէ եա դապուլի մէմուրիյէթ ճիհէթի իլէ ազալըգասան սաղըթ օլուր իտէ , եէրինէ նիհայէթ կէլէճէք իճթիմահա եէթիւմէք իւզրէ , ուսուլի վէճիլէ , տիկէրի թայիին օլունուր :

75. Մատտէ — Միւնհալ օլան մէպուսլուգ մազամլարնա ինթիխապ օլունաճապ ազանըն մէմուրիյէթի , կէլէճէք ինթիխապլ ումումի ղէմանընա գատար տըր :

76. Մատտէ — Մէպուսլարտան հէր պիրինէ պէհէր սէնէ իճթիմաի իչին , խաղինէտէն 20 պին զուրուչ վէրիլէճէք , վէ չէն

վել պէշ պին դուրուշ մասշ իթխարըլա , մէմուրլյէթի միքի-
նէ նիզամընա թէվֆիղան աղիմէթ ու ավտէթ խարճրաշը իթա
դըլմաճադ տըր :

77. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսան րխատթինէ հէյեթթ թա-
րաֆընտան էքսէրլյէթլէ իւշ , վէ իքինճի վէ լուչիւնճիւ րխատթ-
լէրէ իւշէր նէֆէր քի , ճէման սոգուզ զաթ ինթիխապ օլունա-
րադ , հուզուրու Շահսնէյէ աղլ իլէ , պունլարտան պիրիսի րի-
ասէթէ , վէ իրիսի բէյիս վէքեալէթլէրինէ , պա իրատէյի Սէնիյէ
թէրճիհ , վէ մէմուրլյէթլէրի իճրա դըլմըր :

78. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսանըն միւղաքէրաթը ալէնի տիր-
ճազաթ , պիր մատտէյի միւհրմէտէն սուրանը միւղաքէրաթը ին-
ֆի թութուլմազ , վիւքէլա ճանիպլնտէն , վէ եախօտ հէյեթթի
մէպուսան ազասընտան օն պէշ զաթ թարաֆընտան թէքլիֆ օ-
լունուզտա , հէյեթթին իճթիմա իթտիկի մահէլլ , ազանըն մա-
ատսընտան , թալիլիէ իտլէրէք , թէքլիֆին բէստ վէ հա գա-
պուլի իլին , էքսէրիէթէ միւրաճապթ օլունուր :

79. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսանըն միւստէթի իճթիմաիէ-
սինտէ , ազատան հիշ պիրի , հէյեթթ թարաֆընտան իթհամէ սէ-
պէպի քեաֆի պուլունուզունա , էքսէրլյէթլէ գարար վէրլմէ-
աիքճէ , վէ եախօտ սիլր ճիւնհա , վէ եա ճիւնայէթ իճրա իտէր
իքէն , վէ հա , իճրաի միւթէադգըպ թութուլմատըգճա , թէվ-
զըֆ , վէ մուհաքէմէ օլունամազ :

80. Մատտէ — Հէյեթթի մէպուսան քէնտիէ հէվալէ օլունա-
ճազ դավանին լայիհալարընը միւղաքէրէ իլէ , պունլարտան ու-
մուրը մալլյէյէ , վէ Գանուըն Նուսիյէ թաալիդ իտէր մատտէլէ-
րի բէստ վէ հա գապուլ , վէ եախօտ թատիլ իտէր : Վէ մէսա-
րիֆի ումումիյէ միւվաղէնէ գանօնընտա կէօթէրիլիլի վէճն ի-
լէ , հէյեթթի մէպուսանտա թաֆսիլաթըլա թէտղըզ օլունուզ-
տան սօնրա , մըգտարընա վիւքէլա իլէ պիրլիքտէ գարար վէրի-
ւր , վէ պունա գարշըլըզ օլաճազ վարիտաթին քէյֆիլիէթ վէ
քէմիյէթի վէ սուրէթի թէվզի վէ թէտարիքի , քէզալիք վիւ-
քէլա իլէ պիրլիքտէ թայիլին իտլիլ :

ՄԵՀԱՔԻՄ

81. Մատտէ — Գանօնը մախտուընա թէվֆիղան , թարաֆը
տէվէթտէն նասպ օլունան , վէ եէտլէրլնտէ պէրաթը շէրիֆ վի-

իլիէն հաքիմէր լա եիւթ ազիլ տիր . ֆազաթ , իսթիֆալարը
դապուլ օլունուր . հաքիմէրին թարադզընաթը , վէ մէսէքէլի
վէ թէպտիլի մէմուրիյէթլէրի , վէ թադտիւտլէրի , վէ պիր ճիւրմ
իլէ մահքիւմիյյէթ իւզէրինէ աշլ օլունալարը տախի , դանօնը
մախսուս հիւքիւնէ թապլի տիր . վէ հաքիմէրին , վէ մէհաքիմ
մէմուրլարընըն մաթլուս օլան էվսաֆընը իշ պու գանօն իրանէ
իտէր :

82. Մատտէ — Մէհքէմէլէրտէ հէր նէվի մուհաքէմէ ալէնէն ճէ-
րէնան իտէր , վէ իլամաթըն նէշրինէ մէզուսիյյէթ վար աըր . ան-
ճադ դանօնունտա մուսարրահ էսպասլա մէսինի , մէհքէմէ , մու-
հաքէմէյի խէֆի թութապիլիր :

83. Մատտէ — Հէր քէս հուզուրը մէհքէմէտէ հուզուզունու
մուհաֆադա իչին , լիւզում կէօթաիւկիւ վէսպիթի մէշրուանը
խաթիմալ իտէպիլիր :

84. Մատտէ — Պիր մահքէմէ վադիֆէսի տախիլինտէ օլան տա-
վանըն հէր նէվի վէսիլէ իլէ օլուր իտէ օլուն , լույնէթինտէն .
խաթինա իտէմէզ . վէ պիր քէրրէ լույնէթինէ վէ եախօտ լույ-
նէթի իչին իզթիզա խտէն թահլըզաթը էվլէլինէյէ պաշլանուդ-
տան սօնրա , թաթիլ վէ եա թափիլի տախի ճայիլ օլամազ , մէ-
կէր քի միւստաի տալատան քէֆի եէտ իթմիշ օլա , շու գա-
տար քի , ճէզայէ միւթաալիլի տալատէ հիւքիւմէթէ ալիտ օ-
լան հուզուզ , նիզամը վէճիլէ եինէ իճրա օլունուր :

85. Մատտէ — Հէր տալա ալիտ օլտուզու մահքէմէտէ լույնէթ
օլունուր , էշխտա իլէ հիւքիւմէթ պէյնիմտէրի տալալար տախի,
մէհաքիմի ումուսիյնէյէ ալիտ տիր :

86. Մատտէ — Մէհքէմէլէր հէր տիւրլիւ միւտախէլաթտան ա-
դատէ տիր :

87. Մատտէ — Տաալլի չէրիյէ մէհաքիմի չէրիյէտէ , վէ տաալլի
նիզամիէ , մէհաքիմի նիզամիյէտէ լույնէթ օլունուր :

88. Մատտէ — Մէհքէմէլէրին սունուֆ վէ վէզայիֆի , վէ սէ-
լաշիյէթինին տէրէճաթ վէ թադսիմաթը , վէ հիւքըհտըն թէվ-
դիֆի դալանինէ միւսթէնիտ տիր :

89. Մատտէ — Հէր նէ համ իլէ օլուր իտէ օլուն , պազը մէ-
վատուը ժախտուտէյի լույնէթ վէ հիւքմ իթմէք իչին , մէհաքիմի
մուսյնէնէ խարիճինտէ ֆէվզէլատէ պիր մէհքէմէ , վէ եախօտ

հիւքմ վիրմէք սէլահիյէթինի հայիզ գօմիսիօն թէչքիլի, դաթման
ճայիզ տէյիլ տիր. ֆագաթ գանօնէն մուայեէն օլտուզու վէճիլէ,
թայեինի միւվէլլա վէ թահքիմ ճայիզ տիր :

90. Մատտէ — Հիչ պիր հաքիմ հաքիմիլէ սըֆաթը իլէ տէվլէ-
թին մատչը պիր պաշգա մէմուրիյէթինի, էօհաէսինտէ ճէմ ի-
տէմէդ :

91. Մատտէ — Ումուրը ճէզաիյէտէ, հուզուզու ամմէյի վիդա-
եէյէ մէէմուր, միւտտաիյի ումուրիյէր պուլունաճադ, վէ պուն-
լարըն վէզայիֆ վէ տէրէճաթը, գանօն իլէ թայեին գըլընաճադ
տիր :

Տեվամի

ԳԱՅԼ ՎԱՀԱՆ

Մեր Ազգային գրագետներէն՝ Մեծ. Տիգրան էֆէն,
տի Մանավեանի ընտիր բանահիւսութեամբ պատրաս-
տած սոյն երկն, որ Հայաստանեայց Տպարանէն ի լոյս
ընծայուած է, իւր տեսարաններու մէջ կենդանացուցած
է Տարօնոյ մեծ իշխանին՝ Գայլ Վահանայ, հայրենասէ-
րական իւանդն և դիւցադնական սխրագործութիւններն,
ի վեր հանելով Հայրենի պատմութեան մէջ թաղուած
Հայ դիւցադին հնարագէտ հանճարոյն և քաջութեանց
յիշատակն :

Սոյն ընտիր վէպն հայրենասէր Հայերու ընթերցման
արժանի ու սիրելի ըլլալ կ'գատենք :

Կ'ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով. Գին 4
շրուշ :

ՏԵՐ—ԻՄՐԱԳԻՐ

ՀՄԱՅՆԱԿ Ծ. Վ. ԴԻՄԱԲՍԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ԲՏՊԱՐԱՆԻ ՀԱՅԵՍՏԱՆԵԱՅՑ

եկնի գաբու, Գումալ փաղոց քի. 200